

Dansk edderfugleforskning på Christiansø

Tekst: Svend Erik Garbus & Christian Sonne, DCE Fotos: Peter Lyngs & Svend Erik Garbus

Spændende resultater ruller i denne tid ind fra analysearbejdet efter to års feltindsats i Danmarks andenstørste edderfuglekoloni på Christiansø. Her arbejdes der blandt andet med edderfuglens sundhed, sygdomme, adfærd og ynglesucces.

NATUR/VILDTFORVALTNING: Forskningsarbejdet udføres af dyrlæge og forskningsassistent Svend Erik Garbus, dyrlæge og professor Christian Sonne samt deres kolleger fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Institut for Bioscience ved Aarhus Universitet. Projektet er støttet af Danmarks Jægerforbund, Jægerens Naturfond og 15. Juni Fonden samt en række private, og det gennemføres i samarbejde med Christiansøs Naturvidenskabelige Feltstation, Zoologisk Museum og Veterinærskolen på Københavns Universitet.

Edderfuglen er som bekendt et yndet jagtobjekt, og den er samtidig skattet af fuglekiggere og som kunstmotiv. For at tilgodese interessen for fuglen har projektet sideløbende med de videnskabelige undersøgelser inviteret naturelskere helt tæt på via "edderfugleTV", som er blevet sendt LIVE fra rederne i yngleperioden og tilknyt-

tet en facebookgruppe, der blev fulgt af 800 personer.

Hvorfor forskning i edderfuglen?

Indsamling af ny viden om de danske edderfugle er vigtig, da et drastisk fald i bestanden siden 1990'erne har øget opmærksomheden på arten. Edderfuglens status diskuteres fortsat i Vildforvaltningsrådet, og til dette arbejde er et ordentligt vidensgrundlag påkrævet. Samtidig kan viden om edderfuglen måske også fortælle noget om de øvrige havdykænders problemer i disse år, hvor fløjlsand, bjergand, havlit og taffeland efter alt at dømme også er under et stort pres. Der er desværre ingen egentlig konsensus om årsagen til havdykændernes problemer. Der er dog for edderfuglen en tydelig skævvridning i kønsfordelingen, hvilket har ført til en jagtfredning af edderfugle-

Både i 2015 og 2016 ramtes kolonien af sultedød, hvor der døde henholdsvis 110 og 112 edderfugle indenfor en kort periode i forbindelse med rugetiden. Fuglen opsamles her af dyrlæge Svend Erik Garbus som led i edderfugleundersøgelserne på Christiansø.

hunnen i Danmark fra 2014-2018, mens der stadig er jagttid på hannen, som er mere talrig og tilsyneladende tåler jagten bedre.

Resultater i forbindelse med ynglesæsonerne 2015 og 2016

I ynglesæsonen 2015 blev edderfuglenes ruge- og fourageringsadfærd kortlagt via videoovervågning og automatiske vægte. Det viste sig, at den rugende fugl forlader reden i ca. 30 minutter hver anden dag gennem den 26 dage lange rugeperiode for at æde og drikke. Gennem screening af cirka 300 æg fandt vi, at frekvensen af golve æg (æg, der dør under rugningen eller ikke befrugtes) var på ca. 15 %, hvilket er højere end normalt, men ikke alarmrende højt. Dette har ellers tidligere været et bekymringspunkt. Spørgsmålene omkring ægbefrugtning og -udvikling er dog endnu ikke endeligt afklaret, og vi har derfor igangsat opfølgende undersøgelser.

Via de veterinære fysiologiske blodprøveundersøgelser og overvågning med automatiske vejeceller og videokamera viste det sig, at fuglene i vores undersøgelse tilsyneladende sultede og var tæt på at nå deres fysiske grænse i forbindelse med rugningen i 2015. Umiddelbart efter rugeperioden observerede vi mange døende edderfugle omkring kolonien, tilsyneladende uden de nødvendige kræfter til at søge føde. I alt 110 edderfugle døde af sult, og vi fandt kraftige parasitbyrder hos de døde fugle. I 2016 gentog mange af disse fænomener sig med 112 døde fugle, som var totalt afmagrede. Samtidig kastede fuglene blåmuslinger op ved rederne og langs stierne ned til strandbredden, hvilket er et yderst mærkeligt fænomen. I forbindelse med yngleperioden forlod de fleste hanner kolonien allerede tidligt i maj, og rugende fugle forlod rederne i utide. De gamle hunner, der normalt yngler sidst i ynglesæsonen, opgav simpelthen at bygge rede i denne sæson. Lignende begivenheder blev observeret i 2007 og 2008. Resultaterne og observationerne kan tyde på, at der kan være noget galt med blåmuslingen, som måske ikke trives. Der kan også være et fordøjelsesproblem på spil hos edderfuglene på grund af infektioner eller toksiner/miljøgifte i selve fødekilden. Vi har mange teorier i spil, og mistanken falder bl.a. på alger, der kan gøre edderfuglens favoritspise, blåmuslingen, syg og måske endda uspiselig. Derudover

kan parasitbelastningen med kradsere i yngleperioden udgøre et særligt problem for rugefuglernes fødeindtag i en periode, hvor de i forvejen er stærkt presset fysiologisk.

Fremtidige undersøgelser

Vi ønsker derfor i de kommende år at undersøge fødegrundlagets kemiske sammensætning samt betydningen af parasitter i de rugende fugle. Dette vil blive belyst via marine undervandsundersøgelser, herunder indsamling til analyser for næringsstofindhold, miljøgifte mv., samt et kontrolleret studium af effekten ved parasitbehandling af rugefuglene. Projektet agter derudover på sigt at afdække omfanget af mågeprædation og effekten af dette i forhold til ynglesuccesen, ligesom sporing med instrumenter, der fortæller om fuglernes trækruter, overvintringsområder og dykkeadfærd, vil blive gennemført. I vores projekt kan vi via førnævnte blodprøver og vævsprøver fra levende og aflivede fugle også belyse niveauet og effekterne af

Gennemlysning af edderfugleæg, hvor der ikke kan observeres fosterudvikling. Ægget karakteriseres som goldt. I 2015 fandtes hele 15 % golve æg ved lysning.

miljøfremmede stoffer i fuglene, herunder belastning med for eksempel tungmetaller. Dette er et meget interessant element i et One-Health-perspektiv, da det udover at fortælle noget om fuglernes sundhed også giver et indblik i det, vi mennesker kan blive udsat for via den forurening, som også rammer os blandt andet via den føde, vi får fra det marine miljø.
se.garbus@gmail.com

Christiansø huser Danmarks 2. største edderfuglekoloni. I 2016 ynglede ca. 1500 fugle på øgruppen, hvilket er ca. 50 % færre end tilbage i de gode år i 1990'erne.